

УДК: 378:37.091.12.011.3

DOI: 10.31652/2786-5754-2024-6-17-23

Мехед О. Б.

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри біології,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
ORCID ID 0000-0001-9485-9139
e-mail: mekhedolga@gmail.com

Третяк О. П.

кандидат біологічних наук, професор,
професор кафедри біології
декан природничо-математичного факультету
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
ORCID: 0000-0001-8989-1601
e-mail: alexandr.tretyak@gmail.com

Дейкун М.П.

кандидат медичних наук, професор
професор кафедри біології
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
ORCID 0009-0008-1359-537X
e-mail: deikyn@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Стаття присвячена дослідженню процесу формування професійних компетенцій майбутніх фахівців в галузі охорони здоров'я в умовах дистанційного навчання. У статті розглядаються основні аспекти освітнього процесу, зокрема використання сучасних технологій у процесі навчання, організація віддалених практичних занять, методи оцінювання набутих знань та навичок. Проаналізовано ефективність використання дистанційних засобів навчання у формуванні ключових компетенцій студентів і запропоновано рекомендації щодо оптимізації цього процесу. Результати дослідження можуть бути корисними для учасників освітнього процесу, що працюють в умовах дистанційного або змішаного навчання. Стаття спрямована на виявлення ефективних стратегій, методів та інструментів, що сприяють успішному процесу освіти, а також на розробку рекомендацій для оптимізації навчального процесу в умовах дистанційного навчання для студентів медичних спеціальностей.

Мета статті полягає у вивченні та аналізі процесу формування ключових професійних навичок та знань у майбутніх фахівців у галузі охорони здоров'я з використанням дистанційних методів навчання.

При здійсненні дослідження використано комплекс наступних методів: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, конкретизація, порівняння, теоретичного моделювання; емпіричні – анкетування, бесіди, аналіз результатів діяльності студентів. Основним методом дослідження був педагогічний експеримент

У результаті дослідження виявлено, що використання дистанційних методів навчання є ефективним інструментом у формуванні ключових професійних навичок та знань у майбутніх фахівців у галузі охорони здоров'я. Застосування сучасних технологій дозволяє зробити навчання більш доступним та гнучким, забезпечуючи студентам можливість отримувати якісну освіту незалежно від місця проживання та режиму роботи. Однак, важливо підкреслити, що успішність процесу навчання залежить від правильної організації навчального процесу та використання ефективних

педагогічних методів. Рекомендації щодо оптимізації дистанційного навчання включають розвиток інтерактивних онлайн курсів, використання віддалених практичних занять та систему об'єктивного оцінювання навичок та знань студентів.

Ключові слова: *дистанційна освіта, майбутні фахівці, охорона здоров'я, професійна підготовка, професійна компетентність*

Mekhed O.B.

Doctor of Pedagogical Sciences, associate professor
Head of the Department of Biology

T.H. Shevchenko National University
"Chernihiv Colehium"

ORCID 0000-0001-9485-9139

E-mail: mekhedolga@gmail.com

Tretyak O. P.

candidate of biological sciences, professor,

Professor of the Department of Biology

Dean of the Faculty of Science and Mathematics

Chernihiv Collegium National University

named after T. G. Shevchenko

ORCID: 0000-0001-8989-1601

e-mail: alexandr.tretyak@gmail.com

Deikun M. P.

candidate of medical sciences, professor

Professor of the Department of Biology

Chernihiv Collegium National University

named after T. G. Shevchenko

ORCID 0009-0008-1359-537X

e-mail: deikyn@ukr.net

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF HEALTH PROTECTION IN THE CONDITIONS OF DISTANCE EDUCATION

The article is devoted to the study of the process of formation of professional competencies of future specialists in the field of health care in the conditions of distance learning. The article considers the main aspects of the educational process, in particular, the use of modern technologies in the learning process, the organization of remote practical classes, methods of evaluating acquired knowledge and skills. The effectiveness of the use of distance learning tools in the formation of students' key competencies was analyzed and recommendations for optimizing this process were offered. The results of the study can be useful for participants of the educational process working in conditions of distance or mixed learning. The article is aimed at identifying effective strategies, methods and tools that contribute to a successful educational process, as well as at developing recommendations for optimizing the educational process in the conditions of distance learning for students of medical specialties.

The purpose of the article is to study and analyze the process of formation of key professional skills and knowledge in future specialists in the field of health care using distance learning methods.

A complex of the following methods was used during the research: theoretical - analysis, synthesis, generalization, systematization, specification, comparison, theoretical modeling; empirical - observations, conversations, analysis of the results of students' activities.

As a result of the study, it was found that the use of distance learning methods is an effective tool in the formation of key professional skills and knowledge in future specialists in the field of health care. The use of modern technologies makes education more accessible and flexible, providing students with the opportunity to receive quality education regardless of their place of residence and work schedule. However, it is important

to emphasize that the success of the learning process depends on the correct organization of the learning process and the use of effective pedagogical methods. Recommendations for optimizing distance learning include the development of interactive online courses, the use of remote practical classes and a system of objective assessment of students' skills and knowledge.

Keywords: *distance education, future specialists, health care, professional training, professional competence.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Актуальність дослідження виходить зі зростаючої потреби у вдосконаленні методів та підходів до навчання студентів медичних спеціальностей. Зокрема, у зв'язку з глобальною пандемією COVID-19, воєнним станом дистанційне навчання стало необхідним елементом освітнього процесу. Сучасна якість медичної освіти вимагає впровадження інноваційних підходів у технології навчання. Застосування новітніх інформаційних технологій дозволяє підняти рівень навчання на вищу якість. Це призводить до переосмислення традиційного підходу до навчання на новому рівні, де роль студента змінюється, і він стає активним учасником навчального процесу [3, с. 15]. Крім того, швидкий технологічний прогрес в сучасному світі вимагає впровадження сучасних інноваційних методик навчання для підготовки майбутніх фахівців у галузі охорони здоров'я [1, с. 20-22]. Дистанційні методи навчання дозволяють забезпечити доступність освіти, підвищити її якість та ефективність, а також розвинути нові підходи до взаємодії між викладачами та студентами [2, с.195]. Таким чином, дослідження з даної теми є актуальним і важливим для подальшого розвитку освітнього процесу в галузі охорони здоров'я, забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців та адаптації освітніх програм до сучасних вимог і тенденцій.**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблемам формування компетентності медичних фахівців, інтенсифікації освітнього процесу й особливостям впровадження дистанційної форми навчання присвячено праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема О. Александрова, В. Бикова, Н. Бурдейної, А. Варданян, Н. Димар [5], Г. Загричук, Г. Крицької [6], Т. Голуб, В. Кушнір, , О. Куш [8], О. Новікова й інших. Наші більш ранні розвідки у даному питанні стосувались особливостей організації самостійної роботи студентів за допомогою хмарної технології збереження інформації (хмара Google). [15], актуальності використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі вищої школи [9, 10]. Також було запропоновано систему роботи із аспірантами в умовах воєнного стану [16].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Для закладів вищої медичної освіти в наші дні, особливо в контексті військових дій та пандемії Covid-19, виникає питання, як забезпечити високий рівень підготовки студентів-медиків у віддаленому навчанні. Це особливо стосується формування їх професійних компетентностей. Сьогоднішня відзначається періодом розвитку інформаційних технологій, телекомунікацій та глобальної цифрової трансформації [11, с.5-7]. Швидкий прогрес інтеграції цих технологій та онлайн-інструментів у життя суспільства протягом останніх десятиріч можна розглядати як підготовку до розв'язання завдань та вирішення проблем. Дистанційне навчання має свої переваги та недоліки, існують різні організаційно-методичні та технічні моделі його впровадження [13, с. 25].

Зазначені фактори призвели до зростання вимог до якості навчання студентів, які вибирають спеціальність «Громадське здоров'я» у вищих навчальних закладах. Це передбачає необхідність поглиблення знань, розширення кругозору та підвищення методологічної складової освіти. Також акцентується на важливості залучення студентів до науково-дослідницької роботи, розвитку навичок системного аналізу, адаптації до змін у суспільстві та умінні аналізувати та прогнозувати результати своєї діяльності [7, с.34-38]. У зв'язку з цим важливим завданням професійної освіти є визначення основних стратегій підготовки майбутніх фахівців – фахівців з громадського здоров'я в царині формування відповідних

професійних компетенцій.

Мета статті полягає у вивченні та аналізі процесу формування професійних компетенцій майбутніх фахівців у галузі охорони здоров'я з використанням дистанційних методів навчання.

Виклад основного матеріалу. Популярність дистанційного навчання через інтернет-технології (e-learning) у вищій та додатковій професійній освіті зростає з кожним роком. Це пояснюється економією часу та ресурсів, можливістю отримати освіту без відриву від роботи, а також розширенням області додаткової освіти, зокрема післядипломної, де учні більше цінують конкретні знання та набуті компетенції, ніж просто дипломи та сертифікати [12, с.276].

У ході дослідження використовувався метод анкетування. Проведено опитування учасників освітнього процесу на основі параметрів формування професійних компетентностей майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я. Основним методом дослідження був педагогічний експеримент.

У дослідженні взяли участь здобувачі освіти 5-6 курсів спеціальності «Громадське здоров'я» Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка у січні-лютому 2024 року. Дані збирались та оброблялись за допомогою спеціально розроблених анкет. У дослідженні застосовувався метод вибірки за критеріями.

Анкети були розроблені для виявлення проблем дистанційного навчання студентів медичних спеціальностей, визначення їх можливостей, для використання отриманих даних у плануванні навчального процесу, аналізу знань і навичок, а також для виявлення чинників, що впливають на розвиток компетентності студентів [5, с.140].

Під час анкетування намагалися визначити значущість характеристик дистанційного навчання, що допомагає встановити критерії аналізу формування професійної компетентності медичних фахівців через наступні кроки: визначення ключових компетенцій (може включати знання основ медичних наук, клінічний досвід, вміння спілкуватися з пацієнтами та колегами, навички розв'язання проблем тощо); створення критеріїв оцінки (на основі ключових компетенцій розроблялися конкретні критерії, за якими буде оцінюватися рівень професійної компетентності, як-то оцінка за медичними знаннями, навичками проведення лікувальних процедур, ефективністю комунікації тощо); створення інструментарію для оцінки (розроблялися анкети, тести, спостереження або інші інструменти, які дозволять зібрати інформацію для оцінки кожного критерію); проведення оцінювання (застосовували розроблені інструменти для оцінки професійної компетентності медичних фахівців, що включало аудиторні або практичні заняття, тестування, оцінку результатів консультування пацієнтів); аналіз результатів (отримані дані аналізувалися для визначення рівня професійної компетентності та ідентифікації проблемних аспектів, що потребують удосконалення); удосконалення освітнього процесу (на основі аналізу результатів вносились корективи в навчальну програму для підвищення якості підготовки медичних фахівців і формування їхньої професійної компетентності).

Створені анкети використано для виявлення проблем, що виникають під час дистанційного навчання студентів галузі охорони здоров'я, а також для оцінки можливостей дистанційного навчання. Отримані дані використовувалися під час організації освітнього процесу, аналізу знань і вмінь студентів та визначення факторів, які сприяють або перешкоджають розвитку їх професійної компетентності.

Під час проведення анкетування ми прагнули визначити важливість певних аспектів дистанційного навчання, що допомагає встановити критерії аналізу формування професійних навичок медичних фахівців. Це є ключовим для підвищення якості освіти в університеті, а також має важливе значення для інших закладів вищої освіти.

При розробці анкети для опитування студентів ми врахували ряд параметрів для оцінки результатів дослідження, включаючи стать та вікову категорію. Найбільшою часткою

респондентів були жінки - 78,7%, чоловіки - 12,3%. За віком студенти розподілилися наступним чином: 18-20 років - 5,1%, 21-23 роки - 53,4%, 24-26 років - 22,4%, старші 26 років - 19,1%.

Дані показали, що різні форми навчання мають різні рівні популярності серед здобувачів освіти: 38,4% вибирають очне навчання, 24,4% - дистанційне навчання, а 37,2% - змішану форму навчання. З огляду на критерії адаптації до дистанційного навчання, 34,7% студентів показали відмінні результати, 49,4% - добре, 15,9% - задовільно. Зауважено, що рівень мотивації студентів до навчання дещо зменшився (51,4% і 46,4% відповідно), що може бути пояснено різними факторами, включаючи психологічні [14, с.126].

У свою чергу, анкетування показало, що 68,9% студентів відчули, що дистанційне навчання сприяло їх особистісному розвитку, тоді як 21,3% вважають протилежне, 9,8% опитаних мають утруднення у відповіді на це питання. Для підвищення мотивації студентів у процесі дистанційного навчання, важливо забезпечувати регулярний самоконтроль, зворотний зв'язок та ефективну комунікацію, які відображають сутність дистанційного навчання і відіграють ключову роль у будь-якій комунікації.

Розвиток інформаційного суспільства призводить до змін у всіх сферах життєдіяльності людини, включаючи вимоги до сучасного медичного фахівця. Сучасний професіонал має володіти широким спектром знань у галузі інформатики, знати основи та перспективи розвитку нових інформаційних технологій, а також вміти аналізувати інформаційні ресурси для прийняття професійних рішень. Інформаційна компетентність є однією з ключових складових професіоналізму, що допомагає фахівцеві вільно орієнтуватися в інформаційному потоці.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У результаті дослідження виявлено, що використання дистанційних методів навчання є ефективним інструментом у формуванні ключових професійних навичок та знань у майбутніх фахівців у галузі охорони здоров'я. Застосування сучасних технологій дозволяє зробити навчання більш доступним та гнучким, забезпечуючи студентам можливість отримувати якісну освіту незалежно від місця проживання та режиму роботи. Однак, важливо підкреслити, що успішність процесу навчання залежить від правильної організації навчального процесу та використання ефективних педагогічних методів. Рекомендації щодо оптимізації дистанційного навчання включають розвиток інтерактивних онлайн курсів, використання віддалених практичних занять та систему об'єктивного оцінювання навичок та знань студентів. Подальші дослідження доцільно спрямовувати на вивчення застосування інформаційно-комунікаційних технологій, викликів, пов'язаних із впровадженням технологій у освітній процес, таких як доступність, підготовка викладачів та технічна підтримка тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арустамова Н. А., Блінова О. М., Соболев С. М. Дистанційне навчання: сутність, особливості та технології. Херсон: ХДУ, 2020. 47 с.
2. Аряев М. Л., Капліна Л. Є., Сенківська Л. І., Павлова В. В. Перший досвід дистанційного навчання в медичних вузах України в умовах COVID-19- карантину. *Здоров'я дитини*, 2020. Т. 15, № 3, С. 195-199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zd_2020_15_3_10
3. Галій Л. В., Шульга Л. І., Якущенко В. А., Нартов П. В., Бур'ян К. О., Баган С. О. Впровадження дистанційної форми навчання в систему післядипломної освіти: проблемні питання сьогодення. *Проблеми безперервної медичної освіти та науки*. 2019. № 3 (35). С. 14-20. URL: <https://doi.org/10.31071/promedosvity2019.03.014>
4. Головська І. Г. Мотивація навчання студентів в умовах дистанційного навчання. *Габітус*. 2020. Вип. 17. С. 57-61.
5. Димар Н. М., Сойка Л. Д., Шевчук А. М. Формування професійних компетентностей фахівців медичних спеціальностей в умовах дистанційного навчання. *Іноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 39. С.139-142.

6. Крицька Г. А., Крицький І. О., Загричук Г. Я. Перспективи та труднощі ефективного використання інноваційних технологій для забезпечення професійної підготовки студентів-медиків при вивченні клінічних дисциплін. *Медична освіта*. 2017. № 2 (74). С. 33–36.
7. Кучеренко Н. Дистанційне навчання як виклик сучасної університетської освіти: філософсько-правовий вимір. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2018. № 20. С. 34-40.
8. Куш О. Г., Омелянчик В. М., Бессараб Г. І. Дистанційне навчання в системі медичної освіти (перший досвід кафедри нормальної фізіології ЗДМУ). *Медична освіта*. 2017. № 4. С. 85-89.
9. Мехед Д. Б., Мехед О. Б. Оцінювання навчальних досягнень студентів в умовах дистанційної освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Вип. 120. Серія : Педагогічні науки : Збірник*. Чернігів : ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, 2014. С. 83 - 86.
10. Мехед О. Б., Дейкун М. П. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі вищої школи. *Проблеми та інновації в математичній, цифровій, природничій і професійній освіті*. Кропивницький: РВВ ЦДУ ім. В. Винниченка, 2023. С. 46-47
11. Морзе Н. В., Нанаєва Т., Омельченко Н. О. STEM в освіті: навч. посіб. Київ, ACCORD GROUP. 2018. 116 с.
12. Сисоєва С. О., Осадча К. П. Стан, технології та перспективи дистанційного навчання у вищій освіті України. *Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання*. 2019. № 70.2. С. 271-284.
13. Смульсон М. Л. «Карантинна криза» і дистанційне навчання: психологічні проблеми. Тези доповідей VIII Міжнародної науково-практичної Інтернетконференції «Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми». 2020. С. 25-26.
14. Смульсон М. Л., Машбиць Ю. І., Жалдак М. І. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 240 с.
15. Третяк О. П., Мехед О. Б., Тюпіна Н. В. Організація самостійної роботи студентів за допомогою хмарної технології збереження інформації (хмара Google). *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця, 2015. № 43. С. 14-16.
16. Chystiakova, I. A., Ivani, O. M., Mekhed, O. B., Nosko, Y. M., Khrapatyi, S. PhD Training Under Martial Law in Ukraine *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 2022. 22(15), pp. 151–163

REFERENCES

1. Arustamova, N.A., Blinova, O.M., Sobol, S.M. (2020). Dystantsiine navchannia : sutnist, osoblyvosti ta tekhnologii . Kherson : KhDU [in Ukrainian].
2. Ariaiev, M.L., Kaplina, L.Ie., Senkivska, L.I., Pavlova, V.V. (2020). Pershyi dosvid dystantsiinoho navchannia v medychnykh vuzakh Ukrainy v umovakh COVID-19- karantynu. *Zdorovia dytyny*, Т. 15. 3, 195-199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zd_2020_15_3_10 [in Ukrainian].
3. Halii, LV, Shulha, LI, Yakushchenko, VA, Nartov, PV, Bur`ian, KO, Bahan, SO. (2019). Vprovadzhennia dystantsiinoi formy navchannia v systemu pisliadyplomnoi osvity: problemni pytannia sohodennia. *Problemy bezpererвної medychnoi osvity ta nauky*, 3 (35), 14-20. URL: <https://doi.org/10.31071/promedosvity2019.03.014> [in Ukrainian].
4. Holovska, I.H. (2009). Motyvatsiia navchannia studentiv v umovakh dystantsiinoho navchannia. *Habitus*, 2020. 17, 57-61 [in Ukrainian].
5. Dymar, N. M., Soika, L. D., Shevchuk, A. M. (2021). Formuvannia profesiinykh kompetentnosti fakhivtsiv medychnykh spetsialnosti v umovakh dystantsiinoho navchannia. *Inovatsiina pedahohika*, 39, 139-142 [in Ukrainian]
6. Krytska, H.A., Krytskyi, I.O., Zahrychuk, H.Ia. (2017). Perspektyvy ta trudnoshchi efektyvnoho vykorystannia innovatsiinykh tekhnologii dlia zabezpechennia profesiinoi pidhotovky studentiv-medykiv pry vyvchenni klinichnykh dystsyplin. *Medychna osvita*, 2017. 2 (74), 33-36 [in Ukrainian].
7. Kucherenko, N. (2018). Dystantsiine navchannia yak vyklyk suchasnoi universytetskoï osvity: filosofsko-pravovyi vymir. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. *Yurydychni nauky*, 20, 34-40 [in Ukrainian].
8. Kushch, O.H, Omelianchuk, V.M, Bessarab, H.I. (2017). Dystantsiine navchannia v systemi medychnoi osvity (pershyi dosvid kafedry normalnoi fiziologii ZDMU). *Medychna osvita*, 4, 85-89 [in

Ukrainian].

9. Mekhed, D. B., Mekhed, O. B. (2014). Otsiniuvannia navchalnykh dosiahnen studentiv v umovakh dystantsiinoi osvity. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky*, 120, 83-86 [in Ukrainian].

10. Mekhed, O. B., Deikun, M. P. (2023). Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii v osvitnomu protsesi vyshchoi shkoly. *Problemy ta innovatsii v matematychnii, tsyfrovii, pryrodnychii i profesiinii osviti*, 46-47 [in Ukrainian].

11. Morze, N. V., Nanaieva, T., Omelchenko, N. O. (2018). STEM v osviti : Kyiv, Ukraine : ACCORD GROUP [in Ukrainian].

12. Sysoieva, S.O., Osadcha, K.P. (2019). Stan, tekhnolohii ta perspektyvy dystantsiinoho navchannia u vyshchii osviti Ukrainy. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, 70.2, 271-284 [in Ukrainian].

13. Smulson, M.L. (2020). «Karantynna kryza» i dystantsiine navchannia: psykholohichni problemy. *Tezy dopovidei VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi Internetkonferentsii «Virtualnyi osvitnii prostir: psykholohichni problemy»*, 25-26 [in Ukrainian].

14. Smulson, M.L., Mashbyts, Yu.I., Zhaldak, M.I. (2012). Dystantsiine navchannia: psykholohichni zasady : monohrafiia. Kirovohrad : Imeks-LTD [in Ukrainian].

15. Tretiak, O. P., Mekhed, O. B., Tiupina, N. V. (2015). Orhanizatsiia samostiinoi roboty studentiv za dopomohoiu khmara tekhnolohii zberezhennia informatsii (khmara Google). *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, 43, 14-16 [in Ukrainian].

16. Chystiakova, I.A., Ivani, O.M., Mekhed, O.B., Nosko, Y.M., Khrapaty, S. (2022). PhD Training Under Martial Law in Ukraine *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 22(15), pp. 151–163 [in English].

Статтю надіслано до редколегії 15.02.2024 р.

Статтю рекомендовано до друку 01.03.2024 р.